

20 جولای 2017

داکتر سید عبدالله کاظم

توضیحی درباره این سوال که:

آیا 28 اسد روز واقعی استقلال افغانستان است؟

محترمه خانم صالحه و اهب و اصل امروز متن مقاله منتشره مورخ 18 اگست 2017 در ویبسایت بی بی سی را در این پورتال وزین به نشر سپرد کدر ان مقاله روز 28 اسد به حیث روز واقعی استقلال افغانستان زیر سوال رفته است، چنانکه در آغاز آن مقاله آمده است: «سالهاست که 28 اسد به عنوان سالروز استقلال افغانستان از بریتانیا شناخته میشود، ولی زمانی این جشن در نهم حوت، ششم جوزا و پس از آن در هفته اول سنبله برگزار می شد. کسانی هم هستند که هیچ یک از این روزها را سالروز واقعی استقلال کشور نمی دانند و روز سخنرانی امان الله 24 حمل 1298 را برای تاریخ درست تری برای برگزاری جشن استقلال افغانستان میدانند. او [شاه امان الله غازی] این سخنرانی را با تشریفات معمول وقت برای اعلام استقلال کامل کشور ایراد کرد. این همه اختلاف نظرها در مورد تاریخ دقیق استقلال افغانستان ناشی از تحولاتی است که از آغاز تلاش های امان الله برای حصول استقلال تا تثبیت آن روی داد. سیاستمداران و پژوهشگران به دلایلی مختلفی روزهای مختلفی را برای برگزاری جشن استقلال مناسب می دانند.»

محترمه خانم و اهب و اصل با نشر متن مکمل آن مقاله از هموطنان صاحب نظر تقاضا نموده تا در موضوع روشنی انداخته و نگذارند که با پخش همچو شایعات و افواهاات افکار مردم ما را به بیراه بکشانند و در مورد تاریخ این روز ایجاد و شک و تردید به خود راه دهند. از آنجائیکه ایشان در جمله دیگران، نظر مرا نیز خواستار شده اند، با تشکر اینک نظر خود را در زمینه ابراز میدارم:

متأسفانه همانطوریکه طی بیش از چهار دهه همه چیز در کشور "پخپل سر"، بدست هرکس و هرخیال سپرده شده است، موضوع روز رسمی استرداد استقلال افغانستان در قبال این "خاکبادهای سیاسی" نیز مغشوش گردیده و هرکس به دلیلی یک روز دیگر غیر از 28 اسد را مناسب حال تجلیل از روز سالگرد استقلال کشور میدانند. حتی کسانی هستند که برطبق برداشتهای فکری و وابستگی های خود به گروپهای سیاسی مختلف تعبیر های بدعت گونه را در مورد استقلال کشور مطرح می سازند. از جمله داکتر زمان ستانیزی سه چارسال قبل ادعا کرد که: «استرداد استقلال افغانستان افسانه ای بیش نیست، زیرا افغانستان هیچوقت آزادی اش را از دست نداده و همیشه مستقل و دارای سیاست آزاد بوده و با کشورهای دیگر روابط داشته است». همچنان او ادعا کرد که: «جنگ سوم افغان و انگلیس بخاطر استرداد استقلال کشور بی معنی و غیرضروری بود و نتیجه اش فقط باز شدن سفارت شوروی در افغانستان و قطع امداد پولی انگلیس به افغانستان انجامید.»

او با این نوع ابراز نظر خواسته است تا "افتاب را با دو انگشت پنهان کند". خوشبختانه در برابر این ادعای سخیف و بی پایه او جواب قاطع و دندان شکن بخصوص ازطرف کانديد اکادميسين اعظم

د پانو شمیره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لېکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په څير و لولئ

سیستانی و نیز اینجانب و تعداد دیگر ارائه گردید. همچنان دو سه هفته قبل یکی از نویسندگان جوان افغان - مصطفی عمرزی نیز جشن استقلال افغانستان را به تعبیر خود «جشن استرداد روابط خارجی» نام داد و در بین قوسین نوشت: «زیرا مستعمره نبودیم و استعمار انگلیس فقط باعث تعزیرات بر روابط بیرونی شده بود.»

درعین زمان همین امروز "انجمن حقوق دانان افغان در اروپا" نوشته ای را بنام "یادداشت های ضروری به مناسبت روز استرداد استقلال" در این پورتال وزین به نشر سپرد که در یک قسمت آن چنین آمده است: «افغانستان در طول تاریخ هیچگاه مستعمره نبوده و موقف تحت الحمایگی (پروتکتورات) که از اثر معاهدات استعماری بر افغانستان تحمیل گردیده بود، با اعلام استقلال و در نتیجه جانثاری آزادیخواهان ملی در جنگ استقلال، با عقد (پیمان صلح راولپندی) امپراطوری بریتانیای کبیر استقلال کامل سیاسی افغانستان را برسمیت شناخت که در 19 آگست 1919 که مصادف به 28 اسد میشود، توسط شاه امان الله تأیید و امضاء گردید و در بیانیه معروف که در همان روز این ناجی و سمبول استقلال در مسجد عیدگاه ایراد کرد، این روز را به حیث روز استقلال اعلام نمود.»

درمورد اینکه افغانستان هیچگاه مستعمره نبوده است، باید گفت که این موضوع دقت بیشتر ایجاب میکند، شاید از نظر حقوقی (دو ژور) بتوان دلایلی ذکر کرد، و اما از نظر عملی (دو فاکتو) چنانچه طی دوبرار تجاوزقوای انگلیسی در قرن نزده و واضحاً دیده شد، افغانستان ماهیت یک مستعمره را برای انگلیسها داشت و امور داخلی و خارجی افغانستان عملاً در دست آنها بود و این واقعیت غیرقابل انکار است. اینکه نظر آنها در لندن تغییر یافت و خواستند که افغانستان را بجای تجزیه، به حیث یک کشور حایل یعنی "بفر ستیت" با یک حکومت مرکزی قوی تبدیل نمایند و از مداخله در امور داخلی افغانستان دوری جویند، و اما امور روابط خارجی آنرا قاطعانه در دست خود داشته باشند که حتی امیر افغانستان برای ارسال یک پیام تیریکی به دیگر کشور باید آنرا از مجرای انگلیس ها و به موافقه آنها انجام دهد، معنی استقلال کامل را به هیچوجه افاده نمیکند.

تحت الحمایگی وقتی مطرح میشود که یک کشور بخواهد برطبق یک توافق، خود را تحت الحمایه کشور دیگر قرار دهد و به همین ترتیب هر وقت آن کشور بخواهد به روابط تحت الحمایگی پایان دهد، راه برای اینکار بدون مشکل باز باشد. درحالیکه معاهده گندمک در اثر فشار انگلیس بر امیر محمد یعقوب خان تحمیل شد و امیر عبدالرحمن خانو سپس امیرحبیب الله خان معاهدات تحت الحمایگی را تمدید کردند، اما وقتی شاه امان الله علناً پایان آنرا اعلام کرد و بطرف انگلیس رسماً اطلاع داد، باید انگلیسها آنرا بدون مشکل می پذیرفتند، درحالیکه انگلیسها از دادن جواب طفره رفتند و تا سه سال دیگر حاضر به قبول آن نشدند، تا آنکه روی فشارهای اعم از نظامی و اما بیشتر سیاسی که با اعزام وفد محمد ولی خان به روسیه و کشورهای اروپائی آغاز گردید، ناگزیر شدند به استقلال کامل کشور اعتراف کنند.

بهرحال بعد از این ذکر مختصر برمیگردم به سؤال محترمه خانم و اهب و اصل که پرسیده اند: آیا 28 اسد روز واقعی استقلال افغانستان است؟

روز استرداد استقلال کامل کشور مثل روز تولد یک طفل نیست که در روز و حتی ساعت معین صورت گیرد، بلکه استرداد استقلال کامل یک عملیه (پروسه) است که از آغاز تا انجام یک زمان را دربر میگیرد. گاهی این عملیه سالها بطول می انجامد و گاهی هم در مدت نسبتاً کوتاه تر عملی میشود که طول مدت بستگی به عوامل مختلف دارد. در عملیه (پروسه) استقلال طلبی میتوان از مراحل

مختلف یادآور شد: اعلام استقلال از جانب کشور زیر قید، آغاز اقدامات رسمی و عملی برای نیل به آن هدف از جمله مطالبه برسمیت شناختن استقلال کشور از جانب مقابل، آغاز مبارزات و قیامهای مسلحانه در برابر کشور غاصب استقلال، راه اندازی اقدامات دیپلماتیک از جمله آغاز مذاکرات با آن کشور و نیز مراجعه به سائر کشورها و موسسات بین المللی به مقصد برسمیت شناختن استقلال کشور و برقراری روابط تجاری و دیپلماتیک با آن کشورها. به این ترتیب به ثمر رسانیدن این اقدامات در بعضی حالات سالها را دربرمیگیرد و حصول استقلال کار ساده و به اصطلاح "مفت" نیست، بلکه ایجاب مبارزات دامنگیر و دادن قربانی های بیشمار را میکند.

افغانستان نیز این راه را برای حصول استقلال کامل خود از چنگ انگلیس پیمود. شاه امان الله به مجرد تاجپوشی استقلال افغانستان را اعلام کرد و گفت: «من خود و کشور خود را از لحاظ جمیع امور داخلی و خارجی بصورت کلی آزاد، مستقل و غیروابسته اعلان میدارم و به هیچ قدرت خارجی اجازه داده نخواهد شد تا یک سر مو به حقوق و امور داخلی و سیاست خارجی افغانستان مداخله کند و اگر کسی زمانی چنان تجاوز نماید، من حاضریم با این شمشیر گردنش را قطع کنم». آنوقت خطاب به سفیر انگلیس که حاضر مجلس بود، گفت: «آنچه گفتم فهمیدی!» (آدامک، لودیوک: تاریخ روابط سیاسی افغانستان از زمان امیر عبدالرحمن خان تا استقلال، مترجم: علی محمد زهما، چاپ جدید، صفحه 28).

سپس او عنوانی وایسرای هند نامه رسمی نوشت و تقاضای برسمیت شناختن استقلال افغانستان را کرد، ولی وایسرا با ارسال نامه مورخ 15 اپریل 1919 از قبول این تقاضا طفره رفت. همان بود که دو هفته بعد از این نامه، شاه اعلام جهاد کرد و همه بزرگان قومی و دینی را در تمام کشور مؤظف به تدارکات اولی ساخت و به سرعت سه قوده را به سه سمت (قندهار، مشرقی و جنوبی) اعزام داشت و جنگ سوم افغان - انگلیس بتاريخ 4 می 1919 در سه جبهه آغاز شد. این جنگ که فقط در جبهه جنوبی به سرکردگی سپه سالار محمد نادرخان در تل و وانه موفقیت داشت، آنهم بیشتر به دلیل اینکه که انگلیسها تصمیم گرفته بودند تا قوای خود را از آنجا خارج کنند و قوا را در جبهات مشرقی و قندهار اعزام دارند (اسنادمحرمانه حکومت هند برتانوی «جنگ سوم افغان - انگلیس 1919»، سند شماره 252 و 246 دیده شود)، و اما در دو جبهه دیگر بنابر دلایلی قوای افغانی با ضعف مواجه گردید. باآنکه جنگ در طول سه هفته در جنوبی هنوز در حال پیشرفت بود، شاه امان الله پیشنهاد متارکه را که جانب انگلیس بتاريخ 13 جولای 1919 ارائه کرد، قبول نمود و جنگ را متوقف ساخت و بعد از آن تاریخ با استفاده از این دست آورد مهم نظامی، خواست تا داعیه استقلال افغانستان را از طریق مذاکرات سیاسی دنبال کند.

اولین دور مذاکرات بتاريخ 25 جون 1919 در راولپندی آغاز گردید و بتاريخ 18 اگست یک توافقنامه بین گرانت و علی احمد خان امضا شد. باوجودیکه مواد آن مورد تأیید کامل دولت افغانستان نبود و موضوع به برسمیت شناختن استقلال کشور طی یک نامه جداگانه پس از امضای توافقنامه بطرف افغانی ارسال گردید که ماهیت ضعیف داشت، ولی شاه امان الله با استفاده از فرصت به حیث یک اقدام تاکتیکی در سپتمبر 1919 طی نامه رسمی به جارج پنجم پادشاه انگلیس نوشت: «من نهایت زیاد متشکرم که حکومت اعلیحضرت شما استقلال و آزادی و حریت افغانستان را شناخته و آنرا قبول نموده اید».

بااینکه این آواز از یک جانب بلند شده بود و انگلیس ها هنوز تصمیم شناخت را نگرفته بودند و راه دشوار سیاسی در جهت قاطعیت بخشیدن استقلال کشور در پیش بود، اما جانب افغان همان روز

امضای معاهده راولپندی (28 اسد 1298 شمسی - مطابق 18 آگست 1919) را با تمام خلای آن فال نیک گرفت و سرآغاز استقلال کشور اعلام نمود.

طوریکه در فوق مختصراً بیان شد، افغانستان برای استرداد استقلال کامل کشور راه دراز را قدم بقدم پیمود، تا آنکه طرف انگلیس بعد از سه سال در دوره سوم مذاکرات در کابل مجبور به شناخت استقلال کامل افغانستان گردید. لذا کار درست نیست که در جریان این عملیه طولانی هر شخص بزعم خود یک روز را بنا بر دلیلی به حیث روز استقلال و برپا کردن جشن و سرور اعلام نماید. تعیین یک روز که نشانه ای سمبولیک استقلال کشور بشمار میرود، از وظیفه دولتی است که به کمک و حمایت جانبازانه مردم خود، به این اقدام کمر همت بسته و با تلاش پیگیر و همه جانبه به آن هدف عالی نایل آمده است. در این حال آن روزی را که شاه امان الله غازی رسماً آنرا به حیث روز استقلال تعیین کرده است، همان روز، روز واقعی استقلال بوده و باید همه ساله جشن و سرور آزادی و افتخار در همان روز برپا گردد. در این ارتباط میخوایم توجه را بیک سند تاریخی جلب کنم که به روز 28 اسد (18 آگست) به حیث روز تجلیل رسمی استرداد استقلال کامل کشور از طرف آن شاه غازی رسماً تعیین گردیده است، از اینقرار:

استاد عزیزالدین وکیلی فوفلزائی مستند نویس و واقعه نگار شهیر کشور در آخرین کتاب خود "فرهنگ کابل باستان" عنوانی دارد: "امضای آخرین سند استرداد استقلال در کابل" که در ذیل آن چنین می نگارد:

«سردار علی احمد خان بارکزائی ناظر امور داخلیه و سر هملتن گرانت بتاریخ دوشنبه 18 برج اسد سال 1298 هجری شمسی مطابق 14 ذیقعدة الحرام سنه 1337 هجری قمری موافق 10 آگست 1919 میلادی در راولپندی معاهده استرداد استقلال افغانستان را امضاء کردند. بروزهای سه شنبه 26 و چهارشنبه 27 اسد سال مذکور بحث و مباحثه در قصر زرافشان (مقام مؤقت نظارت تمور خارجیه) کابل بحضور سر قهرمان ملی افغانستان اعلیحضرت امان الله شاه ادامه داشت.» [قصر زرافشان عمارتی بود که در زمان امیرحبيب الله خان سراج الملت در مقابل هتل کابل و در جوار دافغانستان بانک فعلی اعمار شده بود و زمانی وزارت دربار و بعداً ریاست مستقل مطبوعات در جاگزین بود و در دهه اخیر سلطنت در ضمن تخریب سینمای قدیمی کابل و وزارت معارف و احداث پارک زرنگار این قصر که در حالت زار قرار داشت، نیز تخریب شد - کاظم]

استاد فوفلزائی در ادامه می نویسد: «چون مواد معاهده مطابق به شان و شرف افغانستان بطور دلخواه تمام شد، اعلیحضرت امان الله شاه آن سند مهم را در کابل در قصر زرافشان بتاریخ 28 اسد سال 1298 شمسی [18 آگست 1919م] بقلم خود امضاء نمود. این قلم خود رنگ یادگاری در الماری دارالتحریر شاهی (ارگ دارالسلطنه کابل) حفظ گردید. اعلیحضرت غازی بعد از مراسم امضاء، حاضرین دربار سلطنت را مخاطب قرار داده گفت: "بعد ازین اگر امان الله زنده باشد و یا مرده، شما ملت نجیب و غیور افغانستان این روز خجسته را همه ساله بنام عید ملی و خاطرۀ شریف استرداد استقلال کشور جشن بگیرید."» (وکیلی، فوفلزائی: "فرهنگ کابل باستان، نشرات وزارت اطلاعات و فرهنگ، چاپ اول 1387ش، جلد دوم، صفحه 873)

باید علاوه کرد که مراسم جشن استقلال از آنوقت تا اخیر سلطنت اعلیحضرت محمد ظاهر شاه در هفته اول ماه سنبله طی هفت روز رخصتی عمومی با مراسم خاص برگزار می شد. البته در طول چهل سال سلطنت تجلیل پرشکوه از این روز، بالین روحیه توأم بود که امتیاز و افتخار حصول استقلال بیشتر از آنکه به شاه امان الله نسبت داده شود به سپه سالار محمد نادرخان که بعداً به

د پانو شمیره: له 4 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

سلطنت رسید، داده می شد. بعد از کودتای 26 سرطان 1352 تا همین سالها از سالگرد استقلال در همان روز 28 اسد (18 آگست) فقط برای یک روز تجلیل رسمی بعمل می آید.

(پایان)

د پانو شمیره: له 5 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرولو مخکې په خیر و لولئ